

Οι προεδρικές εκλογές του 2023 και η σημασία τους

Description

Ιωάννης Τιρκίδης*

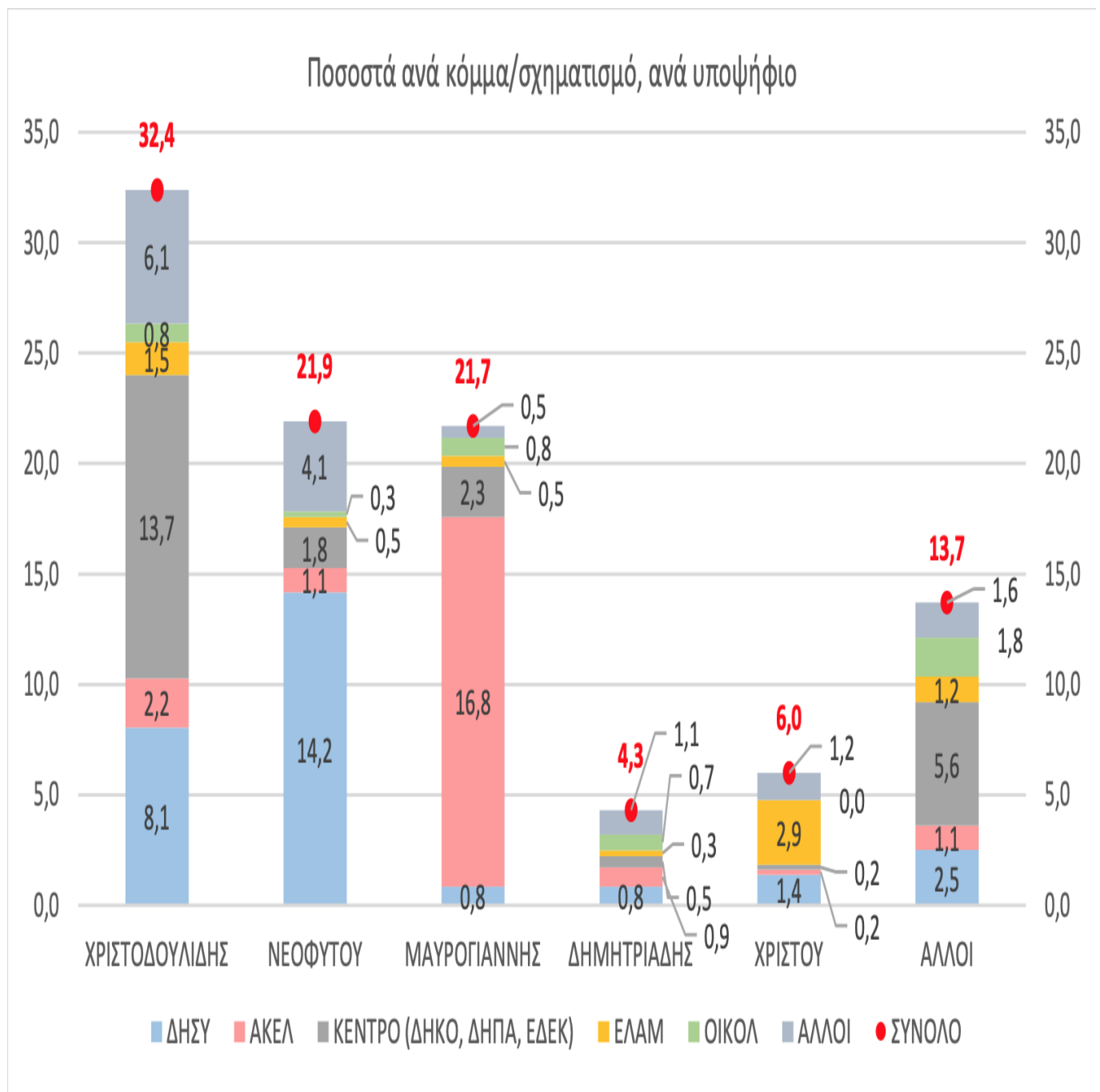
Σε προηγούμενο άρθρο μας που δημοσιεύτηκε την περασμένη εβδομάδα, εξετάσαμε το πολιτικό τοπίο στην Κύπρο από το 2011 και μετά, σε συνάρτηση με την άνοδο του δεξιού λαϊκισμού στις προηγμένες φιλελεύθερες δημοκρατίες τις τελευταίες δύο δεκαετίες και όχι μόνο. Ο λαϊκισμός όπως τον γνωρίζουμε δεν είναι ένα ομοιογενές φαινόμενο, αλλά ούτε και παροδικό. Έχει τις ρίζες του σε τέσσερις βασικούς παράγοντες: τη δυσπιστία απέναντι στους πολιτικούς, την πολιτισμική απειλή κυρίως από τη μετανάστευση, την οικονομική δυσπραγία από τις διαδοχικές οικονομικές κρίσεις, και την αποδυνάμωση της κομματικής πίστης. Αυτοί οι παράγοντες μαζί, που δεν είναι ξένοι προς την κυπριακή πραγματικότητα, δίνουν στην πολιτική μια εντελώς διαφορετική προοπτική, και μπορεί να μαρτυρούν μεγαλύτερη πολιτική αστάθεια για μεγαλύτερο χρονικό διάστημα. Στην Κύπρο γινόμαστε μάρτυρες του κατακερματισμού του πολιτικού τοπίου και της συνακόλουθης αύξησης του εθνικισμού και του λαϊκισμού από τις βουλευτικές εκλογές του 2011 και μετά. Τώρα, εν όψει των προεδρικών εκλογών του Φεβρουαρίου, γινόμαστε μάρτυρες μιας αντανάκλασης του ίδιου κατακερματισμού σε μια ποικιλία συμμαχιών όχι πάντα με σαφείς συσχετισμούς ή κοινές επιδιώξεις. Αυτό συμβαίνει σε ένα περιβάλλον κομματικής διάσπασης στο εσωτερικό, αύξησης των εξωτερικών απειλών σε σχέση με την Τουρκία, και εξασθένισης των προοπτικών για λύση του Κυπριακού. Σε αυτό το δεύτερο μέρος ρωτάμε ποιος ψηφίζει ποιον, στις επερχόμενες προεδρικές εκλογές του Φεβρουαρίου 2023, και ποιες οριοθετήσεις, πολιτικές και άλλες, μπορούν να εξαχθούν από αυτό.

Συμπεραίνουμε ότι η διαχωριστική γραμμή που διακρίνει τους βασικούς υποψηφίους είναι

το Κυπριακό, και η αποτυχία σύγκλισης για το πώς θα πρέπει να μοιάζει μια βιώσιμη λύση. Δυστυχώς, η δομή της προεκλογικής εκστρατείας δεν αποτυπώνει σωστά αυτή τη διχοτομία, μεταξύ των υποστηρικτών της αναγκαιότητας της λύσης, και αυτών που μπορούμε να ονομάσουμε σκληροπυρηνικούς ή απορριπτικούς στην άλλη πλευρά, υποβιβάζοντας ταυτόχρονα, ένα υπαρκτό ζήτημα σε αντιστοιχία με μια πληθώρα άλλων σημαντικών αλλά λιγότερο κρίσιμων ζητημάτων. Οι εκλογές αποτελούν προοίμιο για περισσότερη εσωτερική διαίρεση, που θα βοηθήσει μόνο την ανανεωμένη διεκδικητικότητα της Τουρκίας. Αποτυχία γρήγορης επιστροφής στις διαπραγματεύσεις θα επιδεινώσει τις εντάσεις.

Στις δημοσκοπήσεις προηγείται ο υποψήφιος πρόεδρος Νίκος Χριστοδουλίδης, ακολουθούμενος από τον υποψήφιο του ΔΗΣΥ Αβέρωφ Νεοφύτου και τον υποστηριζόμενο από το ΑΚΕΛ Ανδρέα Μαυρογιάννη. Αισθητή παρουσία έχουν ο υποψήφιος του ΕΛΑΜ Χρίστος Χρίστου και ο ανεξάρτητος Αχιλλέας Δημητριάδης. Διαιρέσεις παρατηρούνται σε όλα τα πολιτικά κόμματα, γεγονός που καθιστά τις εκλογές πιο απρόβλεπτες από ό,τι νομίζουμε.

Ο Νίκος Χριστοδουλίδης είναι πρώην διπλωμάτης καριέρας και υπήρξε μέλος της κυβέρνησης του προέδρου Αναστασιάδη για εννέα χρόνια ως κυβερνητικός εκπρόσωπος, επικεφαλής του διπλωματικού γραφείου του προέδρου και τέλος υπουργός Εξωτερικών από το 2018 μέχρι το 2021. Ο Νίκος Χριστοδουλίδης ήταν μέλος του κυβερνώντος κόμματος ΔΗΣΥ και δήλωσε την υποψηφιότητά του για τις προεδρικές εκλογές παραμένοντας μέλος του κόμματος. Εξασφάλισε επίσημα τη στήριξη του ΔΗΚΟ, της ΔΗΠΑ, της ΕΔΕΚ και του κόμματος Αλληλεγγύη. Συγκεντρώνει ποσοστό 32.4% εκ των οποίων μόνο το 42% ή 13.7 μονάδες προέρχεται από τα κόμματα του κέντρου που τον στηρίζουν επίσημα. Άλλο ένα 25% ή 8 μονάδες προέρχεται από τον ΔΗΣΥ, 7% ή 2.2 μονάδες από το ΑΚΕΛ, 5% ή 1.5 μονάδες από το ΕΛΑΜ, 3% ή 0.8 μονάδες από τους ΟΙΚΟΛΟΓΟΥΣ και 18% ή 6 μονάδες από όλα τα υπόλοιπα. Ενδιαφέρον παρουσιάζει το γεγονός ότι περίπου το ένα τρίτο αυτής της υποστήριξης ή περισσότερες από 10 μονάδες, προέρχεται από τον ΔΗΣΥ και το ΑΚΕΛ μαζί. Η απώλεια αυτής της υποστήριξης θα μείωνε σημαντικά τις πιθανότητες του υποψηφίου να περάσει στο δεύτερο γύρο.

Πηγή: Το διάγραμμα κατασκευάστηκε από τη δημοσκόπηση της Prime Consulting του Δεκέμβριου των εκλογών του 2021.

Η υποστήριξη από τον ΔΗΣΥ είναι ιδιαίτερα μεγάλη, γεγονός που υποδηλώνει ένα σημαντικό ρήγμα στις τάξεις του κόμματος, το οποίο δεν θα ήταν δυνατό χωρίς σημαντική υποστήριξη από τα ανώτατα κλιμάκια. Αυτή είναι η δεύτερη φορά στην ιστορία του ΔΗΣΥ που η κομματική υποψηφιότητα αντιμετωπίζει διάσπαση εκ των έσω. Η πρώτη ήταν στις προεδρικές εκλογές του 2003, όταν ο τότε εν ενεργεία πρόεδρος Γλαύκος Κληρίδης έθεσε υποψηφιότητα για επανεκλογή ζητώντας δεκαέξι μήνες για να

ολοκληρωθούν οι διαπραγματεύσεις για λύση του Κυπριακού και να τεθεί το τελικό σχέδιο σε εθνικό δημοψήφισμα. Οι άλλοι υποψήφιοι αρνήθηκαν να συμπαραταχθούν. Η εκστρατεία του Κληρίδη επλήγη από την απόφαση του στενού του συνεργάτη και Γενικού Εισαγγελέα Αλέκου Μαρκίδη, επίσης προερχόμενου από τον ΔΗΣΥ, να κατέλθει στις εκλογές ως ανεξάρτητος. Η υποψηφιότητά του δίχασε την ψήφο του ΔΗΣΥ και ο Τάσος Παπαδόπουλος, ηγέτης του Δημοκρατικού Κόμματος, υποστηριζόμενος από το ΑΚΕΛ, εξελέγη από τον πρώτο γύρο.

Ο υποψήφιος του ΔΗΣΥ Αβέρωφ Νεοφύτου και ο υποστηριζόμενος από το ΑΚΕΛ Ανδρέας Μαυρογιάννης, συγκεντρώνουν αντίστοιχα 21.9% και 21.7% και αντλούν τη στήριξη τους κυρίως από τα αντίστοιχα κόμματα. Ο Αβέρωφ Νεοφύτου αντλεί το 65% των ποσοστών του από τον ΔΗΣΥ (51% συσπείρωση) και ο Ανδρέας Μαυρογιάννης αντλεί το 77% των ποσοστών του από το ΑΚΕΛ (συσπείρωση 75%). Η διείσδυσή τους στα κεντρικά κόμματα που στηρίζουν τον Χριστοδουλίδη, αν και όχι αμελητέα, είναι περιορισμένη. Ο Αβέρωφ Νεοφύτου αντλεί το 8% της ψήφου του ή 1.8 μονάδες από αυτά τα κόμματα και ο Ανδρέας Μαυρογιάννης αντλεί αντίστοιχα το 11% ή 2.3 μονάδες της δικής του. Όλοι οι αριθμοί εκτός από τα ποσοστά απεικονίζονται στο συνοδευτικό διάγραμμα.

Ο Νίκος Χριστοδουλίδης δεν είναι μια λαϊκίστικη εξέγερση κατά της διαφθοράς του κατεστημένου. Ο ίδιος αρνείται ότι η κυβέρνηση της οποίας ήταν μέλος, επί εννέα χρόνια, ήταν διεφθαρμένη. Και αν ο πρόεδρος Αναστασιάδης, όπως εικάζεται στον Τύπο τουλάχιστον, βρίσκεται πίσω από την υποψηφιότητά του, πρόκειται για συνέχιση αυτού του καθεστώτος και όχι αλλαγής του, που σχεδόν εγγυάται στον απερχόμενο πρόεδρο ρόλο στα πράγματα του κόμματός του και της χώρας κατά τεκμήριο, μετά τις εκλογές.

Το ερώτημα που πρέπει να θέσουμε είναι, τι καθορίζει ουσιαστικά τις επερχόμενες εκλογές; Η οικονομία, η κουλτούρα ή το κυπριακό πρόβλημα; Το οικονομικό αφήγημα που προβάλλουν οι εν ενεργεία υποψήφιοι για τις επιδόσεις και την αξιοπιστία τους, είναι υπερβολικό. Η οικονομική πολιτική μπορεί να κάνει πολύ καλό και πολύ κακό, κατά καιρούς, αλλά η οικονομία λειτουργεί σε μεγάλο βαθμό ανεξάρτητα και μερικές φορές παρά τις πολιτικές. Ακριβώς μετά την παγκόσμια χρηματοπιστωτική κρίση του 2008-09, οι περισσότερες οικονομίες στον προηγμένο κόσμο επωφελήθηκαν από ουσιαστική δημοσιονομική και νομισματική στήριξη, την υπέρμετρη έκδοση χρήματος, τα μηδενικά επιτόκια και τη συσσώρευση χρέους. Η κυπριακή οικονομία επίσης, τα τελευταία δέκα χρόνια, έχει βοηθηθεί σημαντικά από πρωτοφανή μέτρα στήριξης. Αυτό περιλαμβάνει το κούρεμα των καταθετών, το πρόγραμμα διάσωσης της Ευρώπης, τη δημοσιονομική δαπάνη για την εξυγίανση της Κυπριακής Συνεργατικής Τράπεζας, τις σημαντικές εισροές από τα προγράμματα διαβατηρίων, ακόμη και τη δημοσιονομική στήριξη κατά

της πανδημίας Covid-19. Προσθέτοντας όλα αυτά μαζί, το ποσό ανέρχεται σε δεκάδες δισεκατομμύρια και σίγουρα ξεπερνά το μέγεθος ενός ετήσιου ΑΕΠ.

Η πολιτική κουλτούρα αφορά τη διαφθορά, την ταυτότητα και τα ζητήματα κυριαρχίας. Παραδόξως, η διαφθορά δεν κατέχει υψηλή θέση στην προεκλογική εκστρατεία, όπως αποδεικνύεται και από το γεγονός ότι δύο από τους επικρατέστερους υποψήφιους σε αυτές τις εκλογές, ο κ. Νεοφύτου και ο κ. Χριστοδουλίδης, προέρχονται από την προηγούμενη κυβέρνηση που κατηγορείται για την διαφθορά, και από το ίδιο κόμμα.

Τα θέματα ταυτότητας σχετίζονται εν μέρει τουλάχιστον με το πρόβλημα των λαθρομεταναστών, το οποίο κατά σημαντικό τρόπο συνδέεται με το Κυπριακό. Έτσι, το πάλαι ποτέ Κυπριακό πρόβλημα, είναι αυτό που διαχωρίζει πρωτίστως τους αντίπαλους υποψηφίους.

Εδώ υπάρχει μια σαφής διαχωριστική γραμμή, ανάμεσα σε δύο αντίπαλα στρατόπεδα. Τους απορριπτικούς ή σκληροπυρηνικούς, που συσπειρώνονται πίσω από τον Νίκο Χριστοδουλίδη, και τους υποστηρικτές της αναγκαιότητας λύσης που πολλοί άλλοι υποψήφιοι δηλώνουν ότι υποστηρίζουν.

Το στρατόπεδο των απορριπτικών και οι υποψήφιοί του απορρίπτουν το πλαίσιο Γκουτέρες, δίνουν έμφαση στην εθνική ταυτότητα και προτείνουν “νέες” μεθοδολογίες, κυρίως τη βαθύτερη εμπλοκή της ΕΕ στις διαπραγματεύσεις. Ο Πρόεδρος Αναστασιάδης μάλιστα έκανε εκστρατεία υπέρ αυτής της ιδέας, ή υπέρ του εμπνευστή της, σε δύο από τα τελευταία του ταξίδια, ένα στη Γαλλία και ένα στη Γερμανία, όπου είδε τον Πρόεδρο Εμμανουέλ Μακρόν και τον Καγκελάριο Όλαφ Σολτς. Αλλά πόσο αξιόπιστο είναι αυτό; Από το 2004 και μετά, η ΕΕ ήταν πάντα μέρος των διαπραγματεύσεων, επειδή όλα τα μέρη την αποδέχονταν. Δεν πρόκειται ούτε για νέα ούτε και για εποικοδομητική ιδέα. Δεν μπορεί να συμβεί αυτό χωρίς την αποδοχή της Τουρκίας ή χωρίς την παράκαμψη των Ηνωμένων Εθνών, κάτι που θα ήταν μια πολύ επικίνδυνη εξέλιξη αν συνέβαινε.

Το στρατόπεδο των υποστηρικτών της λύσης είναι πιο κατακερματισμένο και τα μηνύματά του δεν είναι ιδιαίτερα σαφή. Ο κ. Αβέρωφ Νεοφύτου, έστω και καθυστερημένα, και ο κ. Αχιλλέας Δημητριάδης από την αρχή, υποστηρίζουν σαφώς το πλαίσιο Γκουτέρες. Ο κ. Μαυρογιάννης δεν είναι σίγουρος αν υπάρχει καν.

Αν το στρατόπεδο των υποστηρικτών λύσης είναι τόσο κατακερματισμένο, χωρίς κοινή γραμμή σε τέτοια βασικά ζητήματα, δεν θα μπορέσει να πάει και πολύ μακριά στον δεύτερο γύρο. Αν αυτές οι εκλογές αφορούν πρωτίστως το Κυπριακό, όπως νομίζουμε ότι είναι, και τη διάσωση της προοπτικής του, η εκστρατεία υπέρ της λύσης πρέπει να

αλλάξει τον τόνο και την εστίασή της. Ένα είναι βέβαιο, ότι το Κυπριακό δεν θα υπάρχει όπως το ξέρουμε σήμερα, στις επόμενες προεδρικές εκλογές, αν δεν καταφέρουμε να επαναφέρουμε τις διαπραγματεύσεις στο σημείο που βρίσκονταν την τελευταία φορά. Θα είναι κρίμα αν δεν προσπαθήσουμε να αλλάξουμε αυτή τη δεινή κατάληξη.

**Ο Ιωάννης Τιρκίδης είναι Διευθυντής Οικονομικών Ερευνών στην Τράπεζα Κύπρου και Πρόεδρος της Εταιρείας Κυπριακών Οικονομικών Μελετών (Cyprus Economic Society). Οι απόψεις που εκφράζονται είναι προσωπικές.*